

BRIGADA U MOSTARSKOJ OPERACIJI

Poslije sprovedenih priprema izvršenje pokret brigade (31. prosinca) iz Dubrovnika po suhom i svježem vremenu. Izveden je u nekoliko etapa na dva pravca: dijelovi borbenog sastava svih pet bataljona krenuli su pješice prema dolini Trebišnjice ka ž. st. Hum gdje su se ukrcali u teretne vagona i u toku noći prešli Popovo Polje i stigli kod ž. st. Gabela kod Metkovića.⁰ Druga kolona sastavljena od pozadinskih dijelova, prateće čete i brigadne bolnice, kretala se zasebnom kolonom na kamionima cestom Dubrovnik - Metković - Ljubuški.

Noću 2. na 3. siječnja 1945. god. bataljoni su prešli Neretvu kod porušenog mosta u Čapljini i produžili marš ka Ljubuškom gdje su se razmjestili i odmarali u toku dana. Sutradan 4. siječnja stigla je i druga kolona tako da je kompletna brigada grupisana 5. siječnja na prostoru Cerov Dolac - Gruda. Na tom prostoru izvršeno je neposredno obezbjeđenje i vršene pripreme za predstojeća dejstva u sklopu 9. udarne divizije.

1. BORBE BRIGADE U RAJONU ŠIROKOG BRIJEGA (LIŠTICA)

Oslobođenjem Knina i cijele Dalmacije u teškim borbama od početka listopada do 5. prosinca 1944. godine poremećeni su planovi njemačke komande na Balkanu da organizira obranu na južnom grebenu Dinare. Umjesto toga njemačke i kvislinške snage pretrpjele su katastrofalan poraz na obali u južnoj Dalmaciji, Dalmatinskoj zagori, a posebno u kninskoj operaciji.[^]

1) Narod Popova Polja pozdravljao je borce brigade koja je prolazila kroz s. Grmljane, Sedlare, Volare gdje se tokom jeseni 1944. g. nalazio 2. i 3. bataljon brigade vodeći u tom rajonu borbe s ustašama i četničkim snagama. Omladina svrstana u omladinske čete pjevala je »Oj Mostare ti ne gubi nade - dalmatinske evo ti brigade.«

2) Ukupni neprijateljski gubici u borbama za oslobođenje Dalmacije iznose oko 22.000 vojnika, podoficira i oficira, od čega 12.000 ubijenih i 10.000 zarobljenih. Njemačka 264. divizija potpuno je uništena, 369. legionarska divizija imala je velike gubitke, kasnije u Mostaru popunjena ljudstvom koje se povlačilo iz Grčke. Ustaško-domobranska 4 zdruga skoro potpuno uništena, a četnici Dinarske divizije dijelom razbijeni, a njihovi ostaci nastavili »borbu« bježanjem prema Soči. Ratni plijen: 240 topova, 176 minobacača, 42 p/a mitraljeza, 143 teška i 500 lakih mitraljeza, preko 13.000 pušaka. Gubici 8. korpusa 1115 mrtvih i oko 5.000 ranjenih. (VVA JNA, lekcija: Kninska operacija, Beograd 1962. god., str. 42).

Poslije kninske operacije snage 8. korpusa bile su dijelom angažirane za gonjenje neprijatelja prema Lici, dijelom obezbjeđivale obalu i oslobođeni teritorij, a dijelom su orijentirane ka dolini Neretve gdje je razvijala dejstva 29. hercegovačka divizija (10, 11, 12, 13, i 14. hercegovačka brigada, 3. brigada NO i 13. brigada 9. dalmatinske udarne divizije).³⁾

Polovinom prosinca 1944. god. Štab 29. hercegovačke divizije pomjerio je dvije brigade (11. i 14.) ka gornjem toku Neretve da izvrše napad i oslobode Konjic i time presijeku komunikaciju Sarajevo - Mostar, a ostale snage usmjerio ka Nevesinju radi njegovog oslobođenja.⁴⁾ Uslijed takvog rasporeda 29. divizije istočno od Neretve i oko Nevesinja i vrlo slabih naših snaga u rajonu Ljubuški, Čapljina i Imotski neprijatelj je u Mostaru i Širokom Brijegu postao agresivniji, vršeći česte ispade prema ovim mjestima i širem slobodnom teritoriju.

Radi toga su 15. prosinca 1944. god. iz rajona Knina hitno upućene 3. i 4. brigada 9. divizije u taj rajon da drže Široki Brijeg i Mostar u blokadi i spriječe ispade i teror mjesnih ustaša i milicije iz ovih uporišta na slobodni teritorij.⁵⁾

Ove dvije brigade su, po stizanju u rajon Ljubuški - Čapljina, razbile ustaške dijelove i miliciju po selima, smijenile 10. hercegovačku brigadu na položajima južno od Mostara i zatvorile sve pravce koji vode ka Imotskom, Ljubuškom i Čapljini.

Nakon dolaska u rajon Cerov Dolac - Grude Štab 2. dalmatinske brigade je 5. siječnja 1945. upoznao Štab 9. udarne divizije o jačini, naoružanju, moralno-političkom stanju i borbenoj sposobnosti brigade. Štab 9. divizije posebno je upoznao Štab brigade o situaciji na ovom području, a posebno o važnosti Mostara i doline Neretve čijim držanjem Nijemci štite svoje izvlačenje iz Grčke preko Višegrada i Sarajeva i time odgađaju udar naših jačih snaga prema Ivan planini i Sarajevu.

Pored toga, neprijateljske komande sa znatnim ustaškim snagama, mjesnom ustaškom milicijom, kao i crnom legijom, regrutiranim na ovom području, uz podršku klera i dijela stanovništva, nastoje se tu održati, popuniti svoje jedinice prisilnom mobilizacijom vršeći pljačku i zlodjela nad pučanstvom.⁶⁾

U toku siječnja i veljače 1945. godine i stalnih borbi za uporište Široki Brijeg - Mostar i Nevesinje kao i dolinu Neretve, jačina neprijateljskih snaga bila je iz dana u dan promjenljiva. Neke jedinice su izvučene za Sarajevo i Sremski front, druge popunjavane ili novodovedene. Osnovni raspored i jačina neprijatelja na ovom jedinstvenom operativnom području bili su: oslabljena 369. legionarska i 9. ustaško-domobranska divizija, dijelovi crne legije, ustaška milicija, i nešto mornara, fašistička talijanska 49. legija »San Marco« i dijelovi četničkih snaga.

Izvjestan broj tenkova i baterija teške artiljerije upućeni su u Sarajevo. Uporište Široki Brijeg branio je 370. puk 369. divizije, bez jednog bataljona s 1. i 3. bataljonom 2. brdske i 1, 2, 3, i 5. bataljonom 9. brdske brigade, dijelovi 9. »gorske« divizije, dijelovi crne legije oko 500 ljudi, artiljerijska gru-

3) Oslobođilački rat naroda Jugoslavije 1941-1945, II izdanje, knj. 2, Beograd 1965, str. 412-413.

4) Vojnoistorijski glasnik, 1/19, 1975, str. 157-162.

5) Isto.

6) Arhiv VII, k. 843, reg. br. 1/2. Izvještaj Štaba 9. divizije Štabu 8. korpusa od 12.1 1945. godine.

pa »Lize« iz 649. artiljerijskog puka, 5. baterija 369. artiljerijskog puka i 369. PT divizion, ukupno 5000 ljudi.

Južno od Mostara branili su položaje dva bataljona 9. »gorske« divizije, 1 artiljerijski divizion i dijelovi zrakoplovstva na aerodromu kod Rodoča. U Mostaru su bili dijelovi 369. legionarske i 9. ustaško-domobranske divizije; izviđački, pionirski i dopunski bataljon, ostaci 9. posadne brigade i 6. oružničkog puka. Sve ove snage s tri artiljerijska divizona oko Mostara (Rodoč, Zapadni logor, Bijelo Polje), organizirali su neposrednu obranu Mostara i služile kao opća rezerva. Prugu prema Sarajevu i objekte (mostova) na njoj štitili su dijelovi 9. ustaške divizije, 49. talijanska legija »San Marco« (500 ljudi), neki manji njemački dijelovi kao i oko 1000 ustaških milicionera i četnika.⁷⁾

Na širem području Rakitnog nalazilo se oko 1000 pripadnika ustaške milicije i bandi zlikovaca Berta Dragičevića i Kapulice,⁸⁾ koji su povremeno ugrožavali naše pozadinske jedinice i vršili zločine nad organima vlasti i iz zasjeda napadali partizanske grupe i pojedince.

Ukupna jačina neprijatelja na cijelom operativnom području Neretve izosila je: oko 20 bataljona pješadije, 2 puka artiljerije, više tenkova, ukupne jačine oko 15.000 vojnika, ne računajući pojačanja koja su stizala iz Sarajeva. Komandu obrane vodio je komandant 369. legionarske divizije njemački general Reinek.

Zemljište oko Širokog Brijega i Mostara je ispresijecano, dijelom kanjonsko i za tehniku ograničeno planinama Velež, Čabulja i Mostarsko Blato, gdje je neprohodno u zimskim uvjetima leda i sniježnih nanosa. Neprijatelj je organizirao obranu u vidu vanjskog pojasa na 10-20 km od Mostara s jakim uporištima u Širokom Brijegu i Nevesinju, sa solidnom fortifikacijom u zemlji i kamenu, zaštićenom minskim poljima, žičanim preprekama s više redova kolja i bunkerima. Kamene zgrade, stara utvrđenja, duhanska stanica i objekti samostana pojačavali su obranu.

Prema zapovijesti 9. udarne divizije od 5. januara 1945. god. 2. dalmatinska proleterska brigada dobila je zadatak da smijeni dijelove 3. brigade i posjedne položaje sjeverno od komunikacije Kočerin - Široki Brijeg, da osigura pravac Široki Brijeg - Posušje, Imotski i da ofanzivnim dejstvom čisti teritorij od neprijateljskih grupa i ugrožava njegove komunikacije na putu Široki Brijeg - Mostar sa sjevera.

Po prijemu naređenja Štab brigade je održao sastanak sa štabovima bataljona na kome je izložena situacija i postavljeni zadaci: 1. i 3. bataljon smijenit će dijelove 3. brigade i posjesti položaje na liniji: s. Galići - Ljubotići - okuka rijeke Ugrovače, da spriječe ispade i prodor neprijatelja ka rajonu Imotskog. Skrenuta je pažnja lijevokrillnom bataljonu (3.) da motri i osigura lijevo krilo ka padini Čabulje.⁹⁾

Početni raspored brigade je ovaj: 1. bataljon na komunikaciji s. Galići, a 3. bataljon lijevo od njega s. Dobrikovići, 2. bataljon iza prvog u rajonu s. Kočerina, a 5. u rajonu s. Potkraj, dok je 4. bataljon iz rajona Bobanova draga pomjeren ka Posušju radi zaštite Štaba i dijelova 9. divizije.

7) Vojnoistorijski glasnik, 1/19, 1975, str. 158.

8) Polovinom siječnja Kapulica se uključio u obranu Širokog Brijega.

9) Arhiv VII, k. 846, reg. br. 1/45. Naređenje Štaba 2. dalmatinske brigade od 21. II 1945. godine.

Posjedanje položaja od strane jedinica brigade završeno je 7. siječnja 1945. god. Upućene su patrole i izviđački dijelovi radi kontrole sela i prikupljanja podataka na pravcima kuda su updale grupe ustaša.

Položaj ostalih snaga 9. divizije bio je: 4. brigada posjela je položaje na liniji: Bačevići na Neretvi - Krivodol - Podgorje - s. Ljuti dolac s tri bataljona, a jednim bataljonom u s. Jare.

Treća brigada s tri bataljona držala je položaje južno od s. Kočerin - Čerigaj - Rujeve staje.¹⁰⁾

Zadatak 3. i 4. brigade bio je da aktivnom obranom spriječe ispade ustaško-domobrantskih snaga iz Mostara i Širokog Brijega ka Čapljini i Ljubuškom, vrše demonstrativna djestva i akcije izviđanja s obje strane Mostarskog blata.

Obostrano su vršene pripreme za napade, utvrđivanje, izviđanje i demonstrativna djestva. Neprijatelj iz Širokog Brijega je preko svojih obavještajnih organa i brojnih simpatizera na našem slobodnom teritoriju imao približno točne podatke o pristizanju naših jedinica, razmještanju štabova, pa čak i namjerama. Također štabovi 29. i 9. divizije imali su približno točne podatke o neprijatelju dobivene od brojnih obavještajaca i simpatizera u Mostaru čak i u jedinicama NDH. Putem dokumenata dobivenih iz neprijateljskih štabova i izvještaja oficira NDH, simpatizera NOB-a, naše komandovanje je imalo obilje podataka o neprijateljskim snagama i štabovima kao i procjene o našim mogućnostima i namjerama.

U takvoj situaciji otpočela je djestva 2. dalmatinska proleterska brigada u širem rajonu Širokog brijega i južnim padinama planine Čabulje.

U toku 7. i 8. januara 1. i 3. bataljon iznenadnim i brzim napadima rastjerali su ustaške grupe i miliciju u s. Dobrikovići, Glavice i s. Crnač i vršili pritisak na položaje Oklaj i Cigansko Brdo sa sjevera. Uslijed teškoća u snabdijevanju, hladnoće i zamora, bataljoni su se povukli na polazne položaje iza r. Ugrovače. Sve do polovine siječnja vršena su izviđačka djestva i obostrane borbe patrola.

U cilju pojačanja pritiska na neprijateljske položaje u rajonu Široki Brijeg - Knešpolje i cestu za Mostar, Štab brigade prebacio je 5. bataljon u rajon D. Crnač. Koristeći se prednostima u poznavanju zemljišta i raspoloživim podacima o rasporedu snaga brigade neprijatelj je s oko 250 vojnika dijelom maskiranih u bijela odijela 15. januara oko 13,00 sati izvršio ispad iz Širokog brijega u pravcu Kočerina.ⁿ⁾

Probivši se do sela i Štaba 1. bataljona neprijatelj je bio otkriven i vatrom zaustavljen. Napadom 2. čete istog bataljona odbačen je ka Širokom brijegu. Ocjenivši situaciju na osnovi dobijenih podataka da neprijatelj vrši užurbani pokret iz Širokog Brijega ka Mostaru, Štab 2. dalmatinske proleterske NOU brigade je 16. januara naredio 2. i 3. bataljonu da se prebace u rajon s. Crnač, a zatim da širi djestva ka s. Gostuša, Gradac i dalje ka komunikaciji za Mostar. Istodobno je naredeno 5. bataljonu da usmjeri dej-

10) Arhiv VII, k. 843, reg. br. 1/2. Izvještaj Štaba 9. udarne divizije Štabu 8. korpusa od 12. II 1945. godine.

11) Obrad Egić: Ratni dnevnik II proleterske dalmatinske brigade, str. 298, »Stvarnost«, Zagreb 1967.

stva na liniju Crne Lokve - Britvica - Crnač i da štiti dejstvo 2. i 3. bataljona na cesti Široki Brijeg - Mostar.¹²⁾

U toku 16. januara 3. bataljon je rastjerao manje grupe ustaških snaga i milicije u rajonu G. Gradac i upustio se u gonjenje neprijatelja. Budući daje bio neoprezan, bataljon je bio napadnut od jače grupe neprijatelja od s. Polog i Grabova draga. Za to vrijeme 2. bataljon je vršio demonstrativni napad na Cigansko Brdo i Oklaj vezujući neprijatelja u Širokom Brijegu, a 3. brigada 9. divizije napadala je preko r. Lištice prema s. Knešpolju. Iza-zvan ovakvim dejstvom 9. divizije neprijatelj je brzo reagirao. S nekoliko kolona, jačine 200-500 ljudi, krenuo je u napad na razdvojene bataljone s ciljem da ih razbije i odbaci dalje od ceste i uporišta Široki Brijeg. Jedna kolona jačine oko 300 ljudi napala je dijelove 3. bataljona kod s. G. Gradac, dok je druga kolona iste jačine napala 3. bataljon s leđa s pravca s. Bogodol ka s. Gostuši dok je 3. kolona od oko 200 ljudi izvršila ispad iz s. Knešpolja ka s. Gradac na desnokrilnu četu 3. bataljona.¹³⁾

Istodobno je napadnut 2. bataljon u rajonu Ciganskog Brda i 1. bata-ljon u s. D. i G. Dobriković, a u rajonu s. D. Crnač napadnut je 5. bataljon 2. dalmatinske proleterske brigade. Da bi osigurao komuniciranje na cesti Široki Brijeg - Mostar, neprijatelj je izvršio ispad sa snagama od oko 5000 ljudi na dijelove 3. brigade na položaje s. Pribinovići i s. Uzarići.¹⁴⁾

Tokom cijelog dana vođene su žestoke borbe na ispresijecanom i sni-gom pokrivenom zemljištu uz česte promjene situacije.

Na pravcu Polog - Grabova draga 3. bataljon je sačekao kolonu napa-dača i snažnim protunapadom odbacio je ka s. Pologu i brzo prodro ka ces-ti Široki Brijeg - Mostar; 2. bataljon je sačekao neprijatelja snažnom vat-rom u rajonu Mosor i održao do noći ove jake položaje. Snage 1. bataljona odbacile su neprijatelja kod s. Dobrikovići. Međutim, ne vodeći računa o svojim bokovima i isturenom položaju u najtežoj situaciji našao se 3. bata-ljon koji je bio duboko uvučen, bez rezerve i snaga za prihvata. Osjetivši da može biti odsječen ili okružen, Štab bataljona je naredio izvlačenje četa na pravcu G. Polog - Crnač po besputnom terenu i snijegu. Borbena spo-sobnost ovog bataljona bila je umanjena uslijed nedostatka engleske muni-cije, nepoznavanja terena, stalnih napada ubačenih grupa i dubokog sni-jega. Tokom 18. siječnja snage 2, 3. i 5. bataljona vodile su žestoke borbe kako s napadačkim kolonama tako i s grupama neprijatelja u pozadini vlastitog rasporeda brigade.

Štab 2. dalmatinske proleterske brigade nalazeći se u s. Grude, 30 km od mjesta zbivanja, nije mogao, a nije imao ni mogućnosti pojačati ili pri-hvatiti ugroženi bataljon i omogućiti njegovo izvlačenje. Borbena suradnja i veza između bataljona bila je slaba.

Sva četiri bataljona, iscrpljeni stalnim pokretima i borbom, s oskud-nom municijom, bez redovne prehrane i spavanja, noseći brojne ranjenike,

12) Arhiv VII, k. 846, reg. br. 1-1/5. Naredenje Štaba 2. dalmatinske proleterske NOV brigade od 21. II 1945. godine.

13) Obrad Egić, n. d., str. 299.

14) Arhiv VII, k. 846. Izvještaj Štaba 9. udarne divizije Štabu 8. korpusa (str. pov. br. 22) od 19. I 1945. godine.

izvršili su po naređenju Štaba brigade, povlačenje na položaje Crna lokva - s. Kočerina.

U ovim borbama 1, 3. i 5. bataljon imali su teške gubitke. U 1. bataljonu - 2 mrtva, 5 ranjenih i 6 nestalih boraca, u 3. bataljonu 44 poginula, više ranjenih i 17 nestalih boraca. Izgubljeno je 10 puškomitraljeza, 2. brede, 1 automat i laki bacač,¹⁵⁾ u 5. bataljonu: 3 poginula, 12 ranjenih i 12 nestalih boraca. Prema procjeni štabova bataljona neprijatelj je imao 200 mrtvih i ranjenih.¹⁶⁾ Zbog osjetnih gubitaka kod 3. bataljona, Štab bataljona je pozvan na odgovornost zbog slabog komandovanja, neopreznog uvlačenja u dubinu neprijatelja, nikakvog obezbjeđenja bokova, a posebno prema s. Gorancima gdje je neprijatelj imao znatne snage od oko 1500 vojnika.¹⁷⁾ U vrijeme najtežih borbi 5. bataljon nije samoinicijativno priskočio u pomoć 3. bataljonu zbog teškog zemljišta, dubokog snijega i slabe veze.

Poučeni iskustvom o mogućnosti iznenađenja, noćnih napada, diverzija s leđa, uz podršku neprijatelju naklonjenog dijela stanovništva, štabovi i jedinice 2. dalmatinske proleterske brigade zaveli su stroge mjere budnosti i osiguranja kako na položaju tako i u naseljima. Vršene su probne uzbune, zavedeno stalno dežurstvo starješina u jedinicama i danpnočno obilaženje položaja. Ipak, o mogućnosti neprijateljskog ispada iz Širokog Brijega nije bilo provjerenih podataka, jer komuniciranje s ovim uporištem bilo je prekinuto, a terenskih radnika i simpatizera u selima nije bilo.

U takvoj situaciji uslijedio je 23. januara 1945. godine iznenadni napad ustaških i milicijskih snaga jačine oko 1000 ljudi na 5, 2. i 1. bataljon 2. dalmatinske proleterske brigade na liniji: s. Crna Lokva - Ljubotić - Ljubić - s. Galići.

Štab je brigade naredio 5. bataljonu da se s 1. četom obezbijedi na r. Ugrovači kod s. Crnih Lokava, a da s ostalim snagama izvrši povlačenje kod s. Vranić 8 km na zapad. Prilikom polaska bataljon je napadnut dok je bio u pokretu iz s. Ljubotić i njegova 1. četa u s. Crne Lokve.

U selu s dubokim snijegom bataljon je neorganizovano prihvatio borbu, a zatim se izvlačio po grupama bez komande i organiziranog otpora. Iz seoskih kuća otvorena je vatra na borce bataljona. U toj pometnji članovi Štaba bataljona nisu se snašli da organizirano pruže otpor što je imalo teže posljedice.¹⁸⁾ Čuvši borbu kod 5. bataljona, 2. bataljon je hitno posjeo položaje zapadno od s. Ljubotići gdje je također napadnut. Međutim, 2. bataljon 2. dalmatinske proleterske brigade nije bio iznenađen, iako je i sam pao u težu situaciju.

Ustaške snage su u dvije kolone, ali neorganizirano, upale u selo gdje su bile dočekane vatrom iza seoskih zidova i šumice južno od sela. S obzirom na to da komora nije bila izvučena, a 3. četa dijelom odsječena iznad

15) Među poginulima bio je Ljubo Stipančev, zamjenik komandira čete i stariji vodnik 3. čete Đuro Škorić. Arhiv VII, k. 846 »A«, reg. br. 1-2/5. Izvještaj Štaba 2. dalmatinske proleterske brigade Štabu 9. divizije.

16) Isto.

17) Isto.

18) Prema izjavi preživjelih boraca, tom je prilikom poginuo poručnik - komandant bataljona Vinko Novak, teže je ranjena Spasenija Bajić, referent saniteta bataljona, a ranjena je još nekoliko drugova.

sela, 1. četa je odmah prešla u napad s 10 puškomitraljeza »šarac«. Ustaške snage su se po grupama u neredu povukle ka Širokom Brijegu gonjene vatrom. Da bi se uspostavila veza s 1. bataljonom kod s. Kočerina upućen je pomoćnik komesara bataljona Čedo Marić, a intervenirao je i načelnik Štaba brigade B. Mirković. Umjesto gonjenja ustaških snaga ili presijecanja njihove odstupnice, bataljoni su se povukli na položaje zapadno od Ljubotića i Kočerina i uz povećanu budnost držali položaje. U protunapadu 2. bataljon je ubio 10 pripadnika »vražje divizije«, jednog zarobio i zaplijenio 10 sanduka municije, 5 pušaka i 2 tromblona, uz vlastite gubitke od 3 mrtva i 6 ranjenih boraca.¹⁹⁾ U ovim borbama neprijatelj je imao 40 mrtvih, 1 zarobljenog i oko 100 ranjenih iz sastava »vražje divizije«. Za vrijeme dvodnevni borbi gubici 1, 2. i 5. bataljona iznosili su: 17 mrtvih, 25 ranjenih i 17 nestalih boraca. Pored komandanta 5. bataljona Vinka Novaka poginuo je i komandir čete istog bataljona Nikola Vetman.²⁰⁾

U toku borbi, kako se navodi u izvještaju Štaba 2. dalmatinske proleterske NOU brigade Štabu 9. udarne divizije, mještani s. Ljubići i drugih sela pucali su u leđa našim borcima. Od oružja u ovoj je borbi 5. bataljon izgubio 5 puškomitraljeza, 1 teški i 1 laki bacač, 1 PT pušku, 4 teške brede i 3 automata.²⁰⁾ Poslije teških borbi, velikog zamora i gubitaka u toj kriznoj situaciji kod 3. i 4. brigade 9. udarne divizije, 2. dalmatinska proleterska brigada povučena je prema Posušju i Imotskom i zaposjela nove položaje na liniji: Rust - Rujen, a njen 4. bataljon u rajonu Posušja.²²⁾

NAPAD NEPRIJATELJA NA SLOBODNI TERITORIJ

Neputelka komanda u Mostaru procijenila je da se njezine snage nalaze u teškom položaju, odsječene od svoje pozadine s osjetnim gubicima i poljuljanim moralom. Radi toga je ono u Sarajevu zahtijevalo od Nijemaca suglasnost, podršku i pomoć u naoružanju i municiji kako bi izvelo jedan snažan napad iz Mostara i Širokog Brijega u pravcu Ljubuškog, Čapljine i Imotskog i nanijeli gubici snagama blokade, izvršila mobilizacija novog ljudstva i uz podršku ubačenih i ostavljenih grupa i dijela njima naklonjenog stanovništva nanijeli teži udarci jedinicama NOVJ. Za izvođenje napada pripremljene su snage u Mostaru i Širokom Brijegu jačine 7000-8000 vojnika. Pošto su ocijenili, na osnovi raspoloživih podataka, jačinu i raspored 9. divizije na položajima Neretve i s obje strane Mostarskog blata, na frontu od 30 km, odlučili su da izvrše udar pravcem: Mostar - Citluk i Široki Brijeg - V. Ograđenik, a zatim udarom iz pozadine da razbiju snage 3. i 4. brigade i ovladaju s Ljubuškim i Čaplinom.

19) Arhiv VII, k. 846, reg. br. F-1/5. Izvještaj Štaba 2. dalmatinske proleterske brigade Štabu 9. udarne divizije od 21. II 1945. godine.

20) Isto.

21) Arhiv VII, k. 843, reg. br. F-4-1/2. Operativni izvještaj Štaba 9. udarne divizije Štabu 8. korpusa.

22) Arhiv VII, k. 846, reg. br. F-1/5. Izvještaj Štaba 2. dalmatinske proleterske brigade Štabu 9. udarne divizije od 21. II 1945.

Prethodni napad izveden je 27. januara 1945. godine popodne na pravcu Široki Brijeg - Kočerin. Međutim, ovaj napad imao je demonstrativni karakter i nije postigao nikakav uspjeh. Glavni udar izvršen je istog dana u 17,00 sati na pravcu Široki Brijeg - s. Bukovo - s. V. Ograđenik gdje su odbačeni dijelovi 3. brigade 9. udarne divizije. Na pravcu Mostar - Čitluk udar je izvršen uz snažnu artiljerijsku i minobacačku pripremu na pravcu Strelište i duž Neretve.²³⁾ U toj situaciji Štab 9. divizije naređuje 3. brigadi da udari u bok kolone koja je prodirala ka Ljubuškom. Sve te mjere ostale su bez povoljnih rezultata. Neprijatelj je upao u Ljubuški, a zatim produžio za Čaplinu. Jednom grupom ušao je u Metković i porušio most na Neretvi odakle se povukao. Ovaj jaki ispad, iako je prouzrokovao teže gubitke u ljudstvu i materijalu, nije bitnije poremetio planove za oslobođenje Mostara i doline Neretve, već je naprotiv ubrzao njihovu realizaciju.

Kada je Vrhovni štab izviješten o situaciji oko Mostara, reagirao je oštro i već 30. siječnja 1945. godine naredio Štabu 8. korpusa da, koristeći se svim prijevoznim sredstvima, najhitnije prebaci glavne snage na sektor Široki Brijeg - Mostar i da zajedno s 29. divizijom razbije neprijatelja, povрати izgubljeni teritorij i oslobodi Mostar. Tim je ujedno Vrhovni štab težio da skрати front i ubrza početak druge etape završnih operacija za definitivno oslobođenje zemlje.

ZAVRŠNE BORBE ZA OSLOBOĐENJE ŠIROKOG BRIJEGA I MOSTARA

U vrijeme pristizanja glavnih snaga korpusa, a u vezi situacije kod 3. i 4. brigade 9. udarne divizije kod Ljubuškog, Štab divizije naredio je Štabu 2. dalmatinske proletherske brigade da se povuče s rijeke Ugrovače na zapad i posjedne jače položaje na liniji: Rujen - Potkraj povezujući se desno s 3. brigadom na liniji: Cerov Dolac - Šiljevište. Na ovim položajima brigada je ostala do 4. II 1945. godine u kojem je vremenu odbijen jači napad ustaških snaga od strane 1. i 4. bataljona u rajonu s. Potkraj. Tom prilikom ubijena su 4, a ranjeno nekoliko neprijateljskih vojnika.

Štab 8. korpusa izdao je 29. siječnja opće naređenje za napad na neprijateljsku komunikaciju u rajonu Široki Brijeg - Mostar. Plan napada sastojao se u tome da glavne snage 26. divizije, s artiljerijskom i tenkovskom brigadom korpusa, ovladaju rajonom Široki Brijeg, obezbjeđujući se od Mostara i s. Goranci, zatim da presijeku komunikaciju i spriječe dovođenje pojačanja iz Mostara i povlačenje iz Širokog Brijega.

Devetnaesta divizija, ojačana s 12. brigadom 29. divizije, imala je zadatak da nastupa pravcem: Ljubuški - Čitluk - Varda - Mostar s južne strane, a 29. divizija da napadne Nevesinje i Blaganj, a po oslobođenju istih da napadne Mostar s istočne strane.

Druga dalmatinska proletherska brigada dobila je zadatak da s dosadašnjih položaja izvrši pokret pravcem: Kočerin - Ljubotić - D. Crnač - G. Gradac sa zadatkom da očisti prostor sjeverno od uporišta Široki Brijeg, obezbijedi napad 26. divizije i tenkovske brigade na to uporište, dijelom snage izbije na komunikaciju Široki Brijeg - Mostar i obezbijedi operaciju

23) Obrad Egić, n. d., str. 301.

od pravca Mostara, Goranaca i Bogodola.²⁴⁾ U duhu tog naređenja brigada je 5. februara u 10 sati izvršila pokret u dvije kolone i to: prva (4. i 5. bataljon, Štab brigade i prateća četa) pravcem: Ljubotići - Crnač - Ljubići - G. Gradac i druga (2. i 3. bataljon) pravcem Dobrikovići - Mosor - s. Gradec. Četvrti bataljon, nalazeći se u prethodnici, naišao je na grupu od 40 ustaša i u dvosatnoj borbi razbio je nanijevši joj gubitke od 10 mrtvih i 9 ranjenih. U oštrom sudaru poginuo je komandir 3. čete, zastavnik Jakov Juras, borac Cvijeto Antunović i još 5 njegovih drugova.

Jedinice 8. korpusa u pokretu prema Mostaru, februara 1945. godine

Tokom 6. februara, prije početka napada naših snaga na uporište Široki brijeg, neprijatelj je u jutarnjim satima otpočeo napade s više pravaca na jedinice brigade, iako nepovezano. Najjači je napad usmjeren na 4. bataljon u rajonu Grabova Draga. U pomoć 4. bataljonu stigao je 2. bataljon pa je napad odbijen u rajonu G. Gradac.

Štab je brigade dopunskim naređenjem usmjerio bataljone na izvršenje slijedećih zadataka: 2. bataljon na položaje Polog - Gradina - Vlasići, s ciljem da ugrozi komunikaciju kod Knešpolja; 4. i 5. bataljon usmjereni su na obezbjeđenje lijevog boka brigade u rajonu Grabova Draga - Vodeni Brijeg - Goranci (gdje su ubrzo očistili ovaj prostor od mjesnih ustaša i milicije i zaposjeli položaje: Goranci - Odolj, sprečavajući prodor neprijatelja s pravca: Cim - Goranci). 1. bataljon bio je u rezervi brigade u rajonu s. Gradac.²⁵⁾

24) Obrad Egić, n. d., str. 302.

25) Arhiv VII, k. 843, reg. br. 3-1/1. Naređenje Štaba 2. dalmatinske proleterske brigade od 21. veljače 1945. godine.

Istoga dana, u 7 sati otpočeo je napad glavnih snaga korpusa na Široki Brijeg. Poslije 15 minuta snažne avio i artiljerijske pripreme, koju je dopunjavala vatra minobacača i lake artiljerije, tenkovi praćeni pješadijom, krenuli su u napad. Uslijed dima i magle, te slabe vidljivosti bilo je otežano precizno pogađanje ciljeva. Juriš pješadije i tenkova sručio se na položaje Oklaj - Cigansko Brdo - Ružovo Polje. Do 10 sati 1. i 11. brigada zauzele su prednje položaje i izbile pred samostan i duhansku stanicu.

Za to vrijeme 12. brigada 26. divizije izvršila je pokret preko G. Graca i oko podne 6. februara ugrozila obranu Širokog Brijega gdje je uništila jednu bateriju topova, a ostalim snagama vršila pritisak na Široki Brijeg sa sjevera.

U to vrijeme 4. i 5. bataljon 2. dalmatinske proleterske brigade sukobili su se s kolonom od oko 600 ustaša u s. Goranci i u snažnom jurišu odbacili ih i zarobili njihovu komoru. Međutim, neprijatelj se sređuje i ponovo poduzima napad na 4. i 5. bataljon i odbacuje ih prema s. Bogodolu; 1. bataljon iz s. Grabove drage, prebačen je na položaj M. Poljice - Radeljkovine; 3. bataljon sa sektora Rokići rokiran je ka sektoru Grabova Draga; 2. bataljon vodio je borbu cijeli dan, izbio na cestu Široki Brijeg - Mostar koju je minirao i zauzeo Mokuljaču. Pod pritiskom jačih snaga neprijatelja ovaj položaj morao je biti napušten zbog razvučenosti snaga brigade. Neprijateljska kolona probila se pravcem s. Goranci ka Širokom Brijegu i s leđa napala 12. brigadu.²⁶⁾

Istodobno neprijatelj je izvršio ispad iz Širokog Brijega te se 12. brigada našla u vrlo teškoj situaciji radi čega se, uz osjetne gubitke, morala izvlačiti ka s. Gostuši. Ovaj dobro zamišljeni i izvedeni manevar nije uspio radi slabe koordinacije s 2. dalmatinskom proleterskom brigadom, slabe veze i velikih međuprostora koje njezine snage nisu mogle zatovriti i efikasno kontrolirati.

Na taj način, nije ni jedna jedinica izvršila do kraja postavljene zadatke, iako je neprijatelj bio ozbiljno uzdrman i demoraliziran.

U toj situaciji Štab 2. dalmatinske proleterske brigade, očekujući udar jačih neprijateljskih snaga i obilaska lijevog boka 4. i 5. bataljona, 6. februara, oko 13 sati izvukao je svoje snage natrag na liniju: s. Metkovići - Radeljkovina - Grabova Draga, dok je 2. bataljon i dalje ostao isturen u s. Pologu motreći prema Mokuljači i cesti kretanja neprijatelja.

Međutim, ustaške snage nisu dalje prodirale preko r. Bogodola ka padinama Čabulje, jer im je glavni zadatak bio da umanje pritisak na Široki brijeg i održe otvorenu komunikaciju za pojačanje ili izvlačenje svojih snaga. Radi toga su usmjerili dejstva ka jugu preko s. Grabova draga iza leđa 2. bataljona. U toj situaciji Štab 2. dalmatinske proleterske brigade nastoji zadržati neprijatelja s pravca Grabova draga s 1. bataljonom, da ga s 3. i 4. napadne i razbije. Budući da se neprijatelj kretao u koloni po snježnim padinama (jačine oko 500 vojnika) našao se u dolini gdje je napadnut snagama triju bataljona. Borba u dolini trajala je 2 sata i bila vrlo žestoka. Neprijatelj se grčevito branio kako bi izbjegao uništenje. Ova grupacija ustaša, mahnitim jurišem probila se na pravcu: s. Grabova Draga - Gornji Gradac - D. Gradac. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 250 mrtvih i 30-40 zarobljenih. Sva komora neprijatelja, jačine oko 70 konja, uništena je ili za-

26) Lekcija VVA - N. 540, »Kninska i mostarska operacija«, str. 54 (izdanje 1962).

robljena. Gubici brigade u borbama toga dana u s. Goranci, Bogodol, Radeljkovina iznosili su 32 mrtva i 40 ranjenih.²⁷⁾

Za to vrijeme 2. bataljon zadržavao je neprijatelja u s. Polog, a predvečer, ga jurišem odbacio prema Mokuljači i cesti, nanijevši mu gubitke od 60 mrtvih i više ranjenih uz 2 mrtva i 8 ranjenih boraca s naše strane.

Usljed zamora, loše prehrane, kao i nedostatka engleske municije, jedinice brigade izvučene su tokom noći 6-7. februara 1945. godine na položaj: s. Polog - Grabova Draga - Radeljkovina - Gornji Gradac - Gostuša.²⁸⁾

Prije svanuća 7. februara, oko 5 sati, otpočeo je opći napad 26. divizije s artiljerijom i tenkovima na uporište Široki Brijeg. Snage 11. brigade, podržane tenkovima, uspjele su slomiti otpor neprijatelja na prilazima i u samostanu, a 1. dalmatinska proleterska brigada zauzela je duhansku stanicu. U vrijeme borbi za ove objekte odbijeno je nekoliko snažnih protunapada protivnika.

U tom kritičnom trenutku za neprijatelja, 12. brigada 26. divizije zadržana je sjeverno od ceste kod s. Lončari, a 3. brigada 9. divizije koja je prodrla s juga do s. Knešpolja bila je odbačena preko r. Lištice.

U to isto vrijeme neprijatelj poduzima novi napad s tri kolone, uz podršku artiljerije, na položaje 2. dalmatinske proleterske brigade na pravcima: s. Vlasnići ka Pologu i s. Dobrići ka Vasina Kosa, s ciljem da njene bataljone odbaci dalje od ceste Široki Brijeg - Mostar i obezbijedi izvlačenje snaga ka Mostaru. Za to vrijeme, pošto je izgubio uporište Široki Brijeg, neprijatelj se brzo i vješto izvlačio ka Mostaru uz minimalne gubitke.

Osjetivši povlačenje neprijatelja, Štab je brigade uputio 1. bataljon ka s. Dobrići, a 2. bataljon ka Mokuljači sa zadatkom da ugroze komunikaciju i spriječe izvlačenje neprijatelja. Međutim neprijatelj je brzo izvukao glavninu, ostavivši oko 10 mrtvih i 1 puškomitraljez.

Međutim, 2, 3. i 12. brigada do 7. februara ujutro nisu uspjele presjeći put Široki Brijeg - Mostar što je omogućilo neprijatelju da se izvuče prema Mostaru. Brigade su bile premorene i imale su osjetne gubitke pa su sporije djelovale od protivnika kome se radilo o biti ili ne biti.

Tokom 7. februara 3. bataljon 2. dalmatinske proleterske brigade je vodio borbu s ustaškom milicijom oko Samograda i s. Pandurica i tom prilikom imao 2 mrtva i 2 ranjena borca. Sutradan, 8. februara neprijatelj je odbacio 2. bataljon s Mokuljače, ali nije uspio prodrijeti u s. Polog. U toj je borbi zarobljeno 6 neprijateljskih vojnika.²⁹⁾

Poslije čišćenja Širokog brijega snage 26. divizije pomjerile su se na istok ka Mostaru. Njena 11. brigada posjela je s. Polog, 3. brigada 9. divizije s. Knešpolje, a 2. brigada dobila je zadatak da se rokira prema s. Goranci, Grabova draga, Čemalovina, da taj prostor očisti od ustaških snaga i obezbijedi pregrupaciju glavnih snaga i njihov napad na Mostar. Da bi obezbijedili obranu Mostara sa zapada i održali cestu Gorance - Mostar, ustaše su posjeli ovu cestu na položajima: Crni vrh - Odelj - Savići.

27) Arhiv VII, k. 846. F, reg. br. 1-1/5. Izvještaj Štaba 2. dalmatinske proleterske brigade Štabu 9. udarne divizije od 21. II 1945. godine.

28) Isto.

29) Arhiv VII, k. 846 F, reg. br. 1-1/5. Izvještaj Štaba 2. dalmatinske proleterske brigade Štabu 9. udarne divizije od 21. II 1945. godine.

Druga dalmatinska proleterska brigada dobila je naređenje da sa svojim snagama napadne i likvidira neprijatelja na spomenutim položajima. Napad je izveden noću 9. na 10. februara. Zbog nepoznavanja terena, teško prolaznog zemljišta i nepouzdanih vodiča, kao i dubokog snijega, ovaj napad nije uspio. Gubici u ovom napadu iznosili su 55 mrtvih i 70 ranjenih. Zaplijenjeno je 6 puškomitraljeza, 3 automata, 8 pištolja, 1 minobacač, 5 trombolona, 2 radio-stanice, dosta municije i druge opreme. Ukupni gubici neprijatelja u borbi s 2. dalmatinskom proleterskom NOU brigadom bili su oko 350 mrtvih i zarobljenih i više ranjenih.³⁰⁾

Dijelovi 2. dalmatinske proleterske brigade za vrijeme Mostarske operacije, februara 1945.

Do 7. februara uvečer tri dalmatinske divizije (9, 19. i 26.) oslobidile su Široki brijeg i širi rajon oko njega, nanijele neprijatelju teške gubitke i izbile pred Mostar na liniji: s. Bačevci - Mostarsko Blato - Polog - Jastrebin-ka - Goranci - Bogodol, ali, brigada 29. hercegovačke divizije izbila je kod Konjica, a ostale njene dvije brigade pred Nevesinje i Blagaj.

30) Arhiv VII k-846 F, reg. br. 1-4/5. U ovim borbama od rukovodećih drugova poginuli su slijedeći: komandir čete 4. bataljona, zastavnik Jakov Juras; zamjenik komandira 2. čete 4. bataljona, stariji vodnik, Milan Crnogorac; vodni delegat 2. čete 4. bataljona p. poručnik Milan Perišić; zamjenik političkog komesara čete u 4. bataljonu p. poručnik Jovo Sesartić; vodni delegat iz 3. bataljona zastavnik Ivan Masnić. Ranjeni su: komandant 3. bataljona Marko Majica, politički komesar 2. bataljona Ante Kranjac, pomoćnik političkog komesara u 3. bataljonu Nikola Bujaš.

Prema odluci Štaba 8. korpusa glavni napad na Mostar trebala je izvoditi 26. divizija s tenkovskom i artiljerijskom brigadom. Devetnaesta divizija s 12. brigadom 29. divizije trebala je izvršiti napad s juga preko Rodoča, a 29. divizija dobila je zadatak da napadne Nevesinje i da dio snaga usmjeri na komunikaciju Mostar - Konjic.

Snagama 9. divizije (2, 3, 4. i 13. brigada bez dva bataljona naređeno je da štite lijevi bok glavnih snaga, presjeku cestu i prugu u dolini Neretve i ugroze povlačenje neprijatelja ka Sarajevu.³¹⁾

Treća brigada bila je usmjerena na pravcu s. Škutari - Domazati - Raštani radi obuhvata Mostara sa sjevera; 4. brigada postepeno se uvodi na pravcu Babunjka - Vrđi, a 13. brigada (bez dva bataljona) na pravcu: Međugorje - Vasi dolac - s. Jadrina.

Druga brigada, zbog neizvjesne situacije, zadržana je u divizijskoj rezervi u rajonu Goranci - Drežnjaci s 4. bataljonom isturenim u s. Škutari - Popratine.³²⁾

Napad na Mostar otpočeo je 13. februara u 7 sati s glavnim snagama sa zapada i pomoćnim sa sjevera. Poslije vrlo oštih borbi u rajonu Mokuljače i s. Ilići slomljena je vanjska obrana grada na tom pravcu.

Snage 3. brigade 9. divizije prodrle su u rajon s. Raštani sjeverno od Mostara gdje su porušile željezničku prugu; 4. brigada nastupala je ka s. Vrđi - Tetnača; dijelovi 13. brigade izbili su u dolinu Neretve kod s. Jadrine gdje su porušili prugu i željezničku stanicu. U isto vrijeme stigao je svježi 359. njemački puk od Konjica, napao i odbacio 13. brigadu i usmjerio dejstva na pravcu: Pometenik - Vasi Dolac i na pravcu Lazetine, brzo ovladao Čeprlugom i ugrozio cijelu 9. diviziju. Radi takvog razvoja situacije Štab 9. divizije naredio je 2. dalmatinskoj proleterskoj brigadi da uputi glavne snage na sjever i pojača 4. i 13. brigadu i spriječi dalji prodor neprijatelja.

Štab brigade naređuje 4. bataljonu da posjedne brdo Jastrebinika i kotu 928, a 3. bataljon da hitno izbjie na položaje Marjanova Bukva sa zadatkom da spriječe daljnji prodor neprijatelja zajedno s 4. i 13. brigadom.³³⁾

Pošto neprijatelj nije dalje prodirao, jer je imao za cilj da obezbijedi dolinu Neretve, Štab brigade je 14. veljače do podne naredio 3. i 4. bataljonu da napadnu neprijatelja na položajima: Čeprluga - kota 927 - Vlaštak - Tetnača - kota 920. U toku dana pokrenut je i 1. bataljon da pojača napad 3. i 4. bataljona, a kasnije i 2. bataljon. Kad je napad trebao početi došlo je do miješanja jedinica na pravcima napada. Naime, front napada prema koti 920, zauzela je 4. brigada, umjesto 4. bataljon 2. dalmatinske proleterske brigade, uslijed čega je došlo do zabune i odgađanja napada. Samo jedna četa 4. bataljona poslala je u napad s desnokrillnim bataljonom 4. brigade, ali je odbijena uz 2 mrtva i 6 ranjenih boraca.³⁴⁾

Poslije neuspjelog dnevnog napada po dubokom snijegu i gubitaka zbog jačine neprijatelja, ponovljen je napad uvečer u 20,30 sati s 3. i 4. ba-

31) Obrad Egić, n. d., str. 305.

32) Arhiv VII, k. 846, reg. br. 1-4/5.

33) Zbornik završnih operacija za oslobođenje Jugoslavije 1944/1945, str. 464-466, VII, Beograd 1957.

34) Arhiv VII, k. 846A, reg. br. Fl-5/5.

taljonom i dijelovima 4. brigade. Ni taj napad nije bio uspješan zbog toga što se neprijatelj čvrsto držao na utvrđenim položajima na Čeprlugi i Tetrnači. Brisani prostor i odsustvo artiljerijske podrške otežavali su izvršenje zadatka.³⁵⁾

Te večeri, 14. februara poslije snažnog napada brigada 26. i 19. divizije - uz podršku artiljerije i minobacača i odlučnog juriša naših tenkova koji su na prepad preuzeli neoštećene mostove, pregazili neprijateljsku PT artiljeriju - skršen je i posljednji otpor neprijatelja u Mostaru i grad je oslobođen. Nijemci, ne vjerujući ustašama, sami štite svoje izvlačenje dok ustaške snage teže da se što prije izvuku ka Drežnici i Konjicu. Gonjenje neprijatelja preuzela je 3. prekomorska brigada s grupom tenkova. Tada je Štab 9. divizije naredio da se odlučno angažiraju sve snage divizije i slomi neprijatelj na položajima: Sedlo - Čeprluga - Tetrnjača kako bi se s dijelovima 29. hercegovačke divizije spriječilo izvlačenje neprijatelja ka Konjicu.

Prizor nakon uličnih borbi za Mostar, februara 1945.

Ujutro, 15. februara uveden je 1. bataljon 2. dalmatinske proleterske brigade dok je 2. bataljon čekao u koloni na snijegu da bude uveden u borbu. Po danu i dobroj vidljivosti, na otvorenom prostoru, napad na ukopanog neprijatelja bataljoni su otpočeli jurišem uz podršku grupe bombaša. Kod s. Vrđi, odakle je brigada prije 2 godine pošla na Neretvu, štitila uspješno desni bok Operativne grupe divizija a zatim forsirala Neretvu, sada se opet našla na tim položajima, naizmjenično jurišajući i uzmičući tog podneva uz osjetene gubitke.

Tek oko 16,30 sati, poslije jake artiljerijske vatre po neprijateljskim položajima, dijelovi 2, 4. i 13. brigade ovladali su s objektima: Sedlo - Čepruga - Tetrnjača. Neprijatelj je do tada uspio zadržati snage 9. divizije, odbaciti 13. brigadu, dva bataljona 4. brigade ili 1. brigadu 29. divizije i izvući snage i tehniku ka Konjicu i Sarajevu.

U ovim žestokim dvodnevним borbama ubijeno je 75, ranjeno 70 i zarobljeno 4 neprijateljska vojnika. Zaplijenjeno je 6 »šaraca«, 32 puške, dosta opreme i municije. Ukupni gubici 1, 3. i 4. bataljona bili su znatni, kako među borcima tako i rukovodiocima.³⁶⁾

Iako 2. dalmatinska proletereska brigada nije sudjelovala direktno u napadu na Široki Brijeg i Mostar, ona je u teškim višednevnim borbama dala vidan doprinos slamanju neprijateljske obrane, štitila bok glavnih snaga korpusa, vodeći teške borbe na snijegom pokrivenom planinskom, terenu.

Rezultati bi bili veći daje brigada bila efikasnije podržana artiljerijom i redovnije opskrbljena municijom i hranom. Razvučena na širokom prostoru s bataljonima na divergentnim pravcima, brigada nije mogla ispoljiti svu svoju udarnu snagu i vatrenu moć, posebno u presijecanju komunikacije Široki Brijeg - Mostar.

Na sastanku divizijskog partijskog komiteta, održanog 7. aprila 1945. god., konstatirano je da je u brigadi bio znatan broj mladih boraca, bez iskustva i ratne prakse, neotpornih na hladnoću i druge nedaće koje sobom donosi danonoćna zimska borba.³⁷⁾ Stoga je to bio osnovni uzrok za neke neuspjehe i što se ovakvo stanje ponekad negativno odražavalo na ishod pojedinih bitaka i na vlastite gubitke.

35) Isto.

36) U ovoj borbi, između ostalih, poginuo je komandir 1. čete 3. bataljona Jere Mejić, zamjenik komandira 2. čete Đuro Vujo, stariji vodnik Dušan Dronjaj. Ranjeni su: nik Stevan Dimić, komesar 2. čete 3. bataljona Nikola Velimirović, komandir 2. čete 3. bataljona Šime Mesić, komandir 1. čete 4. bataljona Stipe Samohod, komandir 1. čete 4. bataljona Stipe Blajić. (Arhiv VII, k. 486, reg. br. F-1-6/5).

37) Arhiv VII, k. 843, reg. br. F-6-1/7. Zapisnik sa sastanka Divizijskog komiteta 9. dalmatinske udarne divizije.